

Masal ve Eğitim İlişkisi

Ekmele Kılıç
ekmelkiliç@hotmail.com

1-) Masalların işlevleri nelerdir ve neler olmalıdır?

2-) Masallardan eğitim-öğretim alanında nasıl yararlanılmalıdır?

1-) Masalların işlevleri nelerdir ve neler olmalıdır?

Masallar, bireyin yetişmesinde önemli bir role sahiptir. İçerisine doğduğu ortamda duydukları ve gördükleri ile dünyayı tanımaya çalışan çocuklar, büyüklerinden dinledikleri masallar ile öncelikle anadilinin sanatsal ifadesini fark ederek dil gelişimini sağlarlar. Bu sayede yeni kelimeler, cümle yapıları, deyişler, atasözleri, deyimler ve konuşma biçimleri öğrenen çocuk, dil becerilerini geliştirir ve belirli bir dil zevkine sahip olmaya başlar. Çünkü masallar, onun karşılaştığı ilk edebi üründür. Masal, dinlemek eylemini gerektirir. İlgisini çeken, güzel bulduğu bir şeyi dikkatle dinleyen çocukta, dinleme becerisi oluşur. Bu da iletişim becerisini geliştiren en önemli faktördür. Masallarda anlatılanları hayal etmeye başlayan çocuğun zihinsel gelişimi daha hızlı işlemeye başlar, hayal dünyası genişler ve düşünme yetisi artar. Olaylara ilişkin neden sonuç ilişkisini kurmayı da bu sayede geliştirebilen çocuk, masal kahramanlarının yerine kendisini koyarak empati kurmayı öğrenir. Tüm bunları yaparken, masalda anlatılan kültürel unsurları tanır. Dolayısıyla kendi kültürünü, alt kültürleri ve uzak kültürleri tanır. Okuma yazma bilmeden, henüz okula başlamadan önce anlatılan bu masalların, onun gelişimini önemli ölçüde etkileyeceği ortadadır. Okula başladıktan, okuma yazma öğrendikten sonra masallara dinleme yoluyla değil de okuma yoluyla ulaşım sağlayan çocuk, anadilinin yazımda gösterdiği sanatsal ifade zenginliğini görebilecektir. Bu da onun okuma alışkanlığını olumlu yönde etkileyecek, kalemını güçlendirecektir. Öğrenme dördüncü aşamada gerçekleşir. Birinci aşama hayret etmektir. Hayret eden kişi merak eder, merak eden kişi dikkat eder ve dikkat eden kişi öğrenir. Çocuklar da masallarda ilk defa, hiç görmedikleri ilginç şeyleri duydukları zaman hayret etmekte, hayret edince merak etmektedirler. Bunun sonucunda tüm dikkatlerini vermekte ve öğrenmektedirler. Bu öğrenmenin gerçekleşmesinde, masalların çocuğun hayret, merak ve dikkat etmesini

sağlayan özellikleri önemli rol oynamaktadır. Bu sayede hayatla ilgili bilgileri masallar sayesinde bir çocuk hemen öğrenebilir. Bunlar genelde hayatla ilgili bilgiler olur. Mesela bir çocuğa alışkanlığın ne kadar önemli ve güçlü bir şey olduğu, bunun için kazanacağı alışkanlıklara çok dikkat etmesi gerektiği anlatılsa, çocukta beklenen ilgi ve alaka görülmeyeceği gibi, büyük ihtimal istenen öğrenme düzeyi de gerçekleşmeyecektir. Oysa ona şöyle bir masal anlatılırsa ihtimal bu öğrenme seviyesi istenen düzeyde gerçekleşecektir: Bir gün köylü bir kadının ineği, tatlı mı tatlı, güzel mi güzel bir buzağı dünyaya getirmiş. Kadın buzağıyı doğar doğmaz kucağına alıp sevmiş, sonra da bunu adet edinmiş: her sabah ilk iş gider buzağıyı kucağına alıp severmiş. Sonunda buna öyle alışmış ki buzağı büyüüp koskoca bir öküz olduğu zaman onu yine kucağına alıp sevebilmiş.

2-) Masallardan eğitim-öğretim alanında nasıl yararlanılmalıdır?

Masalların öğrenme sürecinin aşamalarını oluşturan hayret ve merak özelliklerini bünyesinde barındırdığı, bunun sonucunda da dikkati sağlayıp öğrenmeyi gerçekleştirdiği söylenebilir. Bu anlamda masallar, başlı başına bir öğretim materyali olarak binlerce yıldır kullanılır. Bu öğretimin nelerden oluşacağı, onun barındırdığı içerik ve bu içeriği taşıyan dil yapısıyla doğrudan ilişkilidir. Bu anlamda, öncelikle masalların dili ne kadar dikkatli ve özenli oluşturulursa çocuğun da dil bilinci, zevki, zenginliği ve kabiliyeti o nispette gelişim gösterir. Aynı şekilde masalların içeriği de onunla öğretilmek istenen duygu, düşünce, beceri, davranış ya da bilgiyi belirleyecektir. Bu bağlamda masalların iki öğretici yanı bulunduğu, bunların dil ve içerik oluşu ortadadır. Masalların bu iki özelliğinin kültürel formlarından uzaklaşmaksızın, özgün dil özelliklerini bozmaksızın korunması ve bu şekilde çocuklara aktarılması önemlidir. Özellikle masalların özgün havasını sağlayan duyulan geçmiş zamanlı anlatım yerine, bazı masal kitaplarında rastlandığı gibi, hiç de masal anlatım diline sahip olmayan dilsel özelliklerle masalların anlatılması, masalların eğitim-öğretim alanında kullanılmasında istenen verimin alınmasını güçleştirecektir. Bu nedenle masalı masal yapan, onun ilk özellikleri arasında olan dil zevkini ve bilincini aktarmasını sağlayan “mış” lı anlatımın kullanılması lazımdır. Bunun yanında masal kitaplarının daha fazla piyasaya sürülmesi, bunların pdf formatlarıyla internet ortamlarında daha erişilebilir hale getirilmesi, aynı şekilde güzel bir seslendirme ile sesli masal uygulamalarının geliştirilerek internet ortamına yüklenmesi, masallara ulaşmayı kolaylaştıracaktır. Böylece masallardan beklenen fayda, toplumsal

anlamda enoklaştırılabilecektir. Dolayısıyla masalların doğrudan bir eğitim-öğretim materyali olarak değil, fakat eğitim öğretim sürecine katkı sağlayacak dilsel ve düşünsel becerileri geliştiren bir araç olarak görölmese daha doğru olur. Bunun için masalların daha çok çocuğa hatta ebeveyne ulaşması gerekir. Çünkü çocuğu masalla tanıştıracak ilk kişiler onun aile üyeleridir.